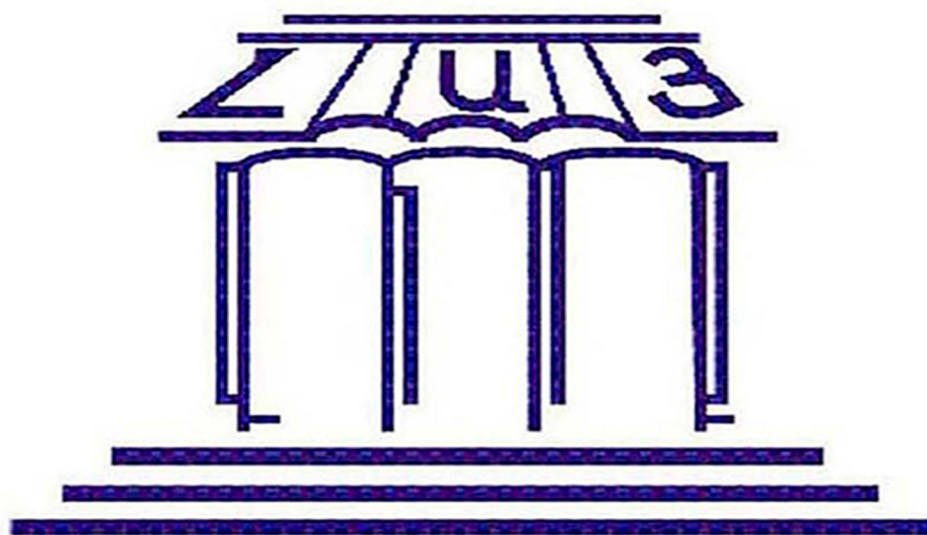

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

ԱՄՈ

ԽԱՐԱԶՅ ԱՆԸ

ՅԵՎ

ՀՈՐ ԱՆԿԱՅ

ԹԱՏ ԲՈՆԸ

B

2952

|| Apm.
5-60a

B

2952

ԱՄԻ ԽԱՐԱԶՅԱԼԸ

ՅԵՎ

ՆՐԱ ԱՆՎԱՆ

ԹԱՏՐՈՆԸ

ИHB-15660.

1898-1928-1938

B

2952

9. 11

W. J. F. J. J. J.

40640-63
32248-63

ԱՄՈՒ-ԽԱՐԱԶՅԱՆԸ ՅԵՎ ՆՐԱ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԵՐԶԻԿ ԹԱՏՐՈՆԸ

Խորհրդային Հայաստանի քաղաքական արվեստի և կուլտուրայի բարձրագույն ու մասսայականացման ասպարիզում, անշուշտ, խոշոր դեր է խաղում հայ բեմի ականավոր գործիչ, Հանրապետության ժողովրդական արտիստ Ամո-խարազյանը:

90-ական թվականների ծանր ու մղձավանջային տարիներում, յերբ հայկական քաղաքում ու դերասանական կոչումը հավասար չափով արհամարհվում էին ցարական-ժանդարմական կառավարության, բուրժուազիայի և սուր ծաղրի յենթարկվում ժամանակի ֆադեմական տարրերի կողմից, ահա այդ դժվարին ու խեղդող պայմաններում, նեղֆունով արհամարհանքի ու խավար նախապաշարումների թանձր ֆոդը, ասպարեզ իջավ բնկ Ամո-խարազյանը:

Ծնվելով (1880 թ.) և սնվելով Թբիլիսիի ունևոր բնույթով, Ամո-խարազյանը բնավ չտարվեց իրեն համար անհատական, նյութապես ապահով կյանք ստեղծելու տենչանքով. նա արհամարհեց իր ժամանակի ֆադեմական կարծիքը դերասանի մասին և բնորոշ այն ժամանակի հայ դերասանի անապահով, զբոսվարին ու հալածական ասպարեզը:

Սակայն, Ամո-խարազյանի ծնողները չէին կարող հաշտվել այն մտքի հետ, վոր իրենց զավակը կարող է «ֆադեմ դերասան» դառնալ, ուստի նրան այդ վտանգավոր մտքից վանելու նպատակով, ուղարկում են Մոսկվա բարձրագույն կրթություն ստանալու:

Բեմի խանդավառ սիրահար 17 տարեկան պատանուն դժվար է լինում հրաժարվել իր բնորած ու սիրած ասպարեզից և նա փոխանակ համալսարանի համար պատրաստվելու, մտնում է այն ժամանակ Մոսկվայի Գեղարվեստական քաղաքի հիմնադիր, ականավոր գործիչ Նեմիրովիչ-Դանչենկոյի ֆիլհարմոնիան, վորտեղ ամբողջ 2 տարի նա ուսանում է քաղաքական արվեստը:

Մոսկվան՝ Նեմիրովիչ-Դանչենկոյի գլխավորած ֆիլհարմոնիան, հանդիսացավ Ամո-խարազյանի քաղաքական արվեստի ասպարեզում «մկրտվելու» այն առաջին ավագանը»,

վորտեղ հիմնավոր կերպով ձևավորվեցին մինչ այդ փարագյանի՝ քաղաքի մասին ունեցած վոչ լրիվ հասկացողությունները: Մոսկվայում հաճախելով խոշոր քաղաքներ և տեսնելով բարձրորակ դերասանների խաղերը, Ամո-խարազյանն էլ ավելի մեծ սիրով է համակվում դեպի քաղաքը, սակայն գրկվելով մինչ այդ իր հոր կողմից ցույց տրվող նյութական ոգնությունից, 1898 թ. հարկադրված է լինում բողնել Մոսկվան և վերադառնալ Թբիլիսի: Այդ թվականից ահա սկսվում է Ամո-խարազյանի յեռանդուն ու խանդավառ աշխատանքը քաղաքի ասպարեզում:

Ամո-խարազյանը խիստ մեծ նշանակություն է տալիս քաղաքին. դեռ վաղ անցյալից նա քաղաքը համարել է լայն մասսաները դաստիարակելու հիմնական ազդակներից մեկը: Խարազյանն իր հասկացողություններով դեմ գնալով այն ժամանակի՝ «Արվեստը արվեստի համար» բուրժուական փոստ գաղափարախոսության, գտնում է, վոր արվեստը պետք է լիովին և ամբողջովին դառնա լայն մասսաների սեփականություն և ծառայի ու սպասարկի այդ նույն աշխատավորությանը:

Յեվ արվեստի մասին իր ունեցած այդ առողջ տեսակետը գործնականում իրականացնելու համար, նա առաջին հերթին ամուրթելերով կապվում է աշխատավորական լայն մասսաների հետ, խաղում է նրանց համար և քաղաքի դաստիարակչական նշանակության մասին լայն ազդեցության ծավալում ամենորեք: Այդպիսով, ֆադեմների հեռավոր ու հետամնաց բանվորական բաղամասերը, փարիկ-գործարանները, դպրոցները և շահագործող դասակարգերի կրուկների տակ հյուծվող գյուղը դառնում է Ամո-խարազյանի խանդավառ աշխատանքի ու ստեղծագործության հիմնական ոբյեկտը:

Նեմիրովիչ-Դանչենկոյի քաղաքական շկուլան Ամո-խարազյանի մեջ ներարկել էր քաղաքական աշխատողի լուրջ վորակ, սակայն դժբախտաբար, այդ շրջանում Թբիլիսիի գուրկ էր դերասանական մշտական խմբից՝ բնականաբար և սեփական քաղաքական շենքից:

Թբիլիսիում կենտրոնացած հայ բուրժուազիան զլանում էր դրամ բաց բողոքել հայ թատրոնի համար: Սակայն թատերական գործի այդ ծանր պայմանները բնավ չեն ընկնում յերիտասարդ դերասանին և նա լավ իմանալով, վոր իր ընտրած ուղին վարդերով ու ծաղիկներով չի պատած, միաժամանակ գիտակցելով, վոր դժվարությունները հաղթահարելու համար հարկավոր է անխնայ ու անձնվեր աշխատանք, իր շուրջն է հավաքում մի խումբ յերիտասարդ բանվոր-սիրողների ու դերասանների և նետվում աշխատանքի ասպարեզ:

Ամո-հարազյանը Թբիլիսիի բանվորական թաղամասերում կազմակերպում է համարամատչելի ներկայացումներ և իր խաղով կարճ ժամանակամիջոցում կարողանում է շահել Թբիլիսիի աշխատավորության անհուն սերը ու համակրանքը: Ամո-հարազյանը վաղ միայն բեմական լավ գործիչ է, այլև ոժտված է կազմակերպչական բացառիկ ընդունակությամբ:

Նա, ով 900-ական թվականներին ապրել է Թբիլիսիում, չի կարող չհիշել կամ չիմանալ «Պոկրովսկի կազարմի» շենքում, Ավնալյան առդիտորիայում, Մուրաշկոյի, Հավլարսի և Զուբալովի անվան բանվորական թատրոններում Ամո-հարազյանի հիմնադրած ու կազմակերպած դերասանական խմբերի ներկայացումները:

Վորպես արտիստ նա կերտել է բազմաթիվ դերեր: Նրա լավագույն դերերն են՝ Ուրիել Ակոստա, Եդիպ արքա, Պետրոնիոս, Որբելո, Սվենգալի, Կորբադո: Ամո-հարազյանը այսօր էլ մեր ժամանակակից պիեսներումն է հանգես գալիս: Միշտ մեր հիշողության մեջ կմնան նրա Բերսենյեվը— «Բեկում»-ի մեջ, Յագոբը— «Պատիվ» պիեսում և այլն:

Բացի բեմական ու հասարակական գործունեությունից, Ամո-հարազյանը թատերական-գրական գծով հանձնել է 100-ից ավելի կտոր թարգմանական, փոխադրական և ինքնուրույն գործ: Նա, որինակ, պիեսների յե վերածել Պուշկինի «Փոստակայանի տեսուչ»-ը, Պերն Պոռյանի «Հացի խնդիր»-ը, Նիկ. Ոստրովսկու «Փոքորկածիներ»-ը, «Հատուցում» և այլն:

Առավելապես մեծ է Ամո-հարազյանի կատարած աշխատանքը հատկապես թատերական ստեղծագործական կադրերի պատրաստման ասպարեզում: Նա բազմաթիվ կադրեր է տվել հայ թատրոնին: Ամո-հարազյանը բեմ է բարձրացրել ժողովրդական դերասաններ ժամենին, Ուգա Գուլագյանին և շքանշանակիր Ավ. Ավետիսյանին, վաստակավոր ար-

տիստներ՝ Սյուզան Գարագաշին, Նինա Մանուշարյանին, Բագրատ Մուրադյանին, արվեստի վաստակավոր գործիչ՝ Արմեն Գուլյանին, ասմունքի վարպետ-արվեստի վաստակավոր գործիչ՝ Սուրեն Քոչարյանին և ուրիշ շատերին, վորոնք այժմ աշխատում են Հայկական, Վրացական և Ադրբեջանական հանրապետությունների կենտրոնական և շրջանային թատրոնների բեմերի վրա:

Խոշոր աշխատանք է տարել ընկ. Ամո-հարազյանը նաև Թբիլիսիի ուսանողության և աշակերտության մեջ:

1917 և 1918 թվականներին նա իր շուրջը համախմբելով թատերասեր յերիտասարդությանը, կազմակերպել է ուսանողա-աշակերտական դրամատիկ խումբ և ամբողջ յերկու տարի ձրիաբար պարապել է այդ խմբի հետ ու ղեկավարել այն: Յեվ այսօր արվեստի տարբեր ֆրոնտներում աշխատող այդ խմբի անդամներից շատերը մեծ յերախտագիտությամբ են հիշում նրան, վորն առաջին անգամ ներարկեց նրանց մեջ անհուն սեր դեպի թատերական արվեստը:

Ամո-հարազյանը միշտ էլ մոտ է յեղել կանգնած հեղափոխական գաղափարախոսությամբ զինված առաջավոր մարդկանց: 1918 թվին Թբիլիսիում կաշեգործների միության կից ստեղծվում է «Պրոլետկուլտ» սեկցիա (վորի նախագահն է հին բոլշևիկ Անուշավան Վարդանյանը), վորտեղ Ամո-հարազյանը 2 տարի շարունակ աշխատել է, վորպես այդ սեկցիայի թատերական բաժնի ղեկավար: Նա միշտ էլ վայելել է բանվորության և բոլշևիկյան ընդհատակյա կազմակերպության խոր համակրանքը:

Ամո-հարազյանին իր գիրկն է քաշել նաև նավթային Բագուն, վորտեղ նա միաժամանակ աշխատել է Բագվի «Մարդասիրական ընկերության» դրամատիկական խմբում, սակայն չկարողանալով տանել Բագվի բուրժուաների զազրելի, արհամարհական վերաբերմունքը դեպի դերասանի բարձր կոչումը, հեռանում է այդ խմբից և պանծալի բոլշևիկ Ստեփան Շահումյանի աջակցությամբ և խորհրդով հիմք է դնում Բալասանիի Նոբելի ակումբի բանվորական առաջին թատրոնին, վորտեղ աշխատում է մոտ 2 տարի:

Ամո-հարազյանը ցանկանալով մոտիկից ծանոթանալ յեվրոպական թատերական արվեստի կուլտուրայի ժառանգության պտուղներին, 1906 թվին մեկնում է Փարիզ: Նա 2 տարի մնում է Փարիզում:

Այդ ժամանակամիջոցում նա մասնակցում է հռչակավոր վողրերգու Մյունե-Սյուլիի յեղ-

Ամո-հարազյան (22 տարեկան հասակում)

բոր՝ ականավոր քատերագետ պրոֆեսոր Փոլ-Մյունեյի պարապմունքներին: Խարագյանի վրա առանձնապես խոր ազդեցություն է բռնում հատկապես Անթուանի ռեալիստական քատրոնը: Այսպես ծանոթանում է աշխարհա-հրոչակ այնպիսի քատերական խոշորագույն ուժերի հետ ինչպիսիք են՝ Սառա-Բեռնարը,

«Ուրիել-Ակոստա»

Մյունե-Սյուլին, Դը-Մաֆսը, Կոկլենին և ուրիշները: Ամո-Խարագյանը մեծ հանույժով ու հոգեկան բարձր բավականություն ապրում է նաև Փարիզի հեռու արվարձանների բանվորական քատրոնները և մոտիկից ծանոթանում նրանց աշխատանքներին:

1908 թվին Ամո-Խարագյանին մեծ հաջողություն է հանդիպում եմ Թբիլիսիում:

Թատերական արվեստի աշխարհահռչակ վարպետներից գեղարվեստական մեծ լիցք ստացած յերիտասարդ Ամո-Խարագյանը գալով Թբիլիսի, վորոշում է փառափառ ամենախոշոր բանվորական քաղամասում՝ Հավլաբարում հիմն դնել կուլտուրական մեծ քատրոնի: Նա իր շուրջը համախմբելով քատրոնական գործը սիրող անկաշառ և նվիրված քատերասերներին ու դերասաններին, կարգի յե բերում Հավլաբարի (նախկին Արաբայանի) քատրոնը, վերացնում այնտեղ գոյություն ունեցող խալտուրան և անկարգությունները, հիմն դնում «Նոր դրամա» դերասանական խմբի:

Թբիլիսիի Սուրյակի մարզակալած բուրժուազիան սկսում է հեզմանալով նայել Ամո-Խարագյանի ձեռնարկումներին և հայտարարել, վոր բանվորական քատրոնը մի փանի ամսից հետո հոգս կցնդի: Այդ քատրոնի բշեամիները վոչ մի միջոցի առաջ կանգ չեն առ-

նում վարկաբեկելու քատրոնը և նրա դեկավարին: Սակայն Ամո-Խարագյանը, քատրոնի գործին նվիրված լավագույն բանվոր-սիրողների և դերասանների ոգնությունը կարողանում է 5 տարի շարունակ ամենադժվարին պայմաններում պահել այդ քատրոնը, մինչև վոր 1914 թվին անկարող լինելով վնարել քատրոնի վրա կուտակված պարտքերը, փակվում է այդ քատրոնը, դրա հետ կազմալուծվում է նաև «Նոր դրամա» խումբը և Ամո-Խարագյանը դերասանական մի փոքրիկ խմբով այդ տարվա ձմեռվա սեզոնն անց է կացնում Լեհիսկանում, վորից հետո նա կրկին վերադառնում է Թբիլիսի: Այս անգամ Թբիլիսիում նա աշխատում է, վորպես Զուբալովի անվան բանվորական քատրոնի հայ դրամատիկական սեկցիայի ռեժիսոր և դերասան: 3 տարի շարունակ աշխատելով այդտեղ, Խարագյանը նոր քափ ու յեռանդ է տալիս գործին, հայ դրամատիկական սեկցիայի շուրջը համախմբելով աշխատավորական տարբեր խավի զանգվածներին:

1919-20 թվականը անվերջ մափառումների մի ժամանակաշրջան է դառնում Ամո-Խարագյանի համար, ընդդեմ հայ բուրժուանացիոնալիստական, դաշնակցական տարրերի,

«Բույր և յեղրայր»

վորոնք ամեն կերպ աշխատում են խափանել ու խեղդել բանվորական քատրոնի կազմակերպման շուրջն ունեցած լավագույն մարդկանց մտահոգումները:

Այդ շրջանում Թբիլիսիում գործող Հայ Դրամատիկական ընկերության վարչությունը և դրամատիկ քատրոնը գտնվում էին գլխավոր-

բայես բուրժուազիայի ձեռքում: Ամո-հա-
րագյանը, հայ ժողովրդական քատրոնի խան-
դավառ և աննկուն աշխատողը, նորից պայ-
քարի ասպարեզ է յեղնում:

Ամո-հարագյանը այդ շրջանում հանդի-
սանում է Թբիլիսիի հայ դերասանական միու-
թյան վարչության փոխ նախագահն ու գան-
ձապահը: Նա 1918-19 թ. թ. քատրական սե-
զոնում գլխավորում է՝ Դրամատիկական ընկե-
րության վարչության բուրժուա անդամների
կողմից քատրոնի դերասաններին առաջա-
դրած ծանր պայմանների շուրջը առաջացած
բողոքները, կազմակերպում է դերասանների
գործադուլ և այդ ձևով հաղթահարելով իր
հակառակորդներին, կարողանում է հաջողու-
թյամբ փակել դրամատիկական քատրոնի այդ
տարվա սեզոնը:

Հոկտեմբերյան Սոցիալիստական Մեծ Հե-
ղափոխության ազատարար ալիքները վաղուց
արդեն թափանցել էին Անդրկովկասի խոր-
քերը:

«Պատիվ» — Յագոբ

Հայաստանի ապստամբ բանվորների և
գյուղացիների կամֆով ու ոռու ֆաջարի կար-
միք Բանակի ոգնությունը, բուլշևիկների մեծ
կուսակցության ղեկավարությամբ, մենշևիկ-
ների գաղափարական դաշնակից՝ հակահեղա-
փոխական դաշնակների իշխանությունը ռա-
պալված էր յերկրում: Հայաստանում գործում
էր առաջին հեղկոմը:

1921 թվի հունվար ամիսն էր Թբիլիսիում:

Հավաքարի աշխատավորությունը մեծ
վոգեվորությամբ նշում էր հայ բեմի գործիչ
և ժողովրդի սիրելի դերասանուհի տիկին Զա-
քելի բեմական գործունեության 30-ամյակը:

Ամենուրեք գործում էր մենշևիկյան ա-
գենտուրան:

Հայ բեմի մշակը ստանում էր իր բարո-
յական գնահատականը, վոգջույնի ջերմ նա-
ռերով բոլորը շնորհավորում էին նրան:

«Փոքորկած իններ» — Ռայելսկի

Բեմի վրա յե ահա քատրոնի խիզախ գոր-
ծիչ Ամո-հարագյանը: Նա իր նառում վեր հա-
նելով Զաքելի անցած դժվարին ու պատվա-
վոր ուղին, իր նառը վեր է ածում ֆաղաֆա-

«Պատիվ» — Յագոբ

կան յելույթի, ընդդեմ վրաստանի մենշևիկ-
յան իշխանության և բարձր ձայնով ի լուր
ամենի հայտարարում: — Ընկերներ, Հայաս-
տանը խորհրդայնացել է և այժմ նա մեզ կա-
ն անում ընթանալ իր ուղիով, վարովեստե

նրա ընտրած ուղին, դա խորհրդային ուղին
է, ամենահիշտ ուղին աշխարհում:

Հորելյանին ներկա յեղող աշխատավորու-
թյունը ծափահարում է համարձակ նառախո-
սին, իսկ բուրժուա-նացիոնալիստական տար-

«Հյուրանոցի տիրուհին» — կավալեր

րերի դեմքերը թքվում են, սկսվում է հետա-
խուզական պրպտումներ Ամոյի դեմ, վորից
հետո Ամոյին մենք հանդիպում ենք Զալալող-
լում (այժմ Ստեփանավան), իսկ հետո Ղարա-
ֆիլիսայում (այժմ Կիրովական), վորտեղ նա,

«Փոստակայանի տեսուչը»

Կիրովականի առաջին հեղկոմի հանձնարարու-
թյամբ, իբրև քատրական գործի ղեկավար
սկսում է ներկայացումներ կազմակերպել Կի-
րովականի շրջանի գյուղերում:

Մեծ է Ամո-հարագյանի կատարած աշ-
խատանքը հատկապես Հայաստանի ֆաղա-
ֆացիական կոիվների շրջանում, յերբ հեղա-
փոխական գաղափարներով տոգորված Ամո-
հարագյանը, դաշնակների դեմ ապստամբած
գյուղերում կազմակերպում է իր իսկ ձեռքով
գրած հեղափոխական ինսցենիրովկաների ու
պատկերների ներկայացումներ և քատրոնի
հանդիսատես աշխատավորությանը հորդորում
է յերկրի սահմաններից դուրս վոնդել դաշ-
նակ-մաուգերիստների վերջին մնացորդներին:

Ամո-հարագյանը յերկար չի մնում Կիրո-
վականում: Նա 1921 թ. աշնանը Հայաստանի
Լուսժողկոմատի հրավերով, մի խումբ դերա-
սաններով գալիս է Յերևան և սկսում է ներ-
կայացումներ կազմակերպել Պետական քատ-
րոնում և Կարմիր Բանակի տանը, վորից հետո
նա հիմնում է Հայաստանի առաջին շրջիկ
քատրոնը և անցնում է շրջաններ ու ներկա-
յացումներով սկսում սպասարկել գյուղական
աշխատավորական լայն մասսաներին, մինչև
վոր շրջիկ քատրոնը 1928 թ. պետականաց-
վում է ու ինքը մինչև հիմա մնում է նրա ղե-
կավարը:

Պետական շրջիկ քատրոնի առկայությունը
մեր իրականության մեջ, դա կուլտուրական
մի խոշոր նվաճում է, վորը խոշոր դաստիա-
րակչական աշխատանքներ է ծավալում մեր
հանրապետության շրջաններում՝ խորհրդային
քատրական արվեստը հասցնելով ամենահե-
ռավոր գյուղերն ու ավանները:

Այժմ, յերբ մեր հասարակությունը Ամո-
հարագյանի բեմական գործունեության 40-
ամյա հորելյանի հետ տոնում է նաև նրա
հիմնադրած Պետական շրջիկ քատրոնի գո-
յության 10-ամյակը, արժե մի համառոտ ալ-
նարկ ձգել այդ քատրոնի գործունեության
վրա:

Պետական շրջիկ քատրոնը — դա լոկ դե-
րասանական մի խումբ չէ, այլ կատարյալ մի
շրջիկ դպրոց, վորն իր հետ գյուղ է տանում
սոցիալիստական արվեստն ու կուլտուրան:
Թատրոնի գործունեության սկզբնական տա-
րիներում, յերբ դեռ նա չէր պետականացվել,
կային շատ արգելակող պայմաններ: Ամենա-

«Պատիվ» — Յագոբ

մեծ դժվարությունը վոր անցյալում զգաց-
վում էր, գյուղական պայմաններին համապա-
տասխանող հեղափոխական պիեսների բացա-
կայությունն էր: Այդ բացը լրացնելու հա-
մար, խմբի ղեկավար Ամո-հարագյանն ինքն

եր գրում գանազան ինստիտուտականներ ու ներկայացնում գյուղական բեմերի վրա:

Չկա Հայաստանում մի շրջան, ուր մուտք գործած չլինի Պետական Շրջիկ քատրոնը:

Ամո-հարազյանի անվան Պետական Շրջիկ քատրոնն իր 10-ամյա գոյության ընթացքում 828 ներկայացում է տվել շրջանային կենտրոններում, 655 ներկայացում գյուղերում, 388՝ բանվորական վայրերում, 43՝ զինվորական մասերում և 77 ներկայացում դպրոցներում: Նշված բոլոր վայրերում նա տվել է

Մի խումբ անվանի դերասաններ, վորոնք բեմական գործունեությունը սկսել են Ամո-հարազյանի մոտ:

1991 ներկայացում, վորոնց այցելել են 530,000 հանդիսատեսներ:

Պետական շրջիկ քատրոնի ռեպերտուարը կազմված է գերազանցապես ինֆորմուլյուն և քարգմանական հեղափոխական պիեսներից, վորտեղ դրսևորվում է սոցիալիզմի յերկրի մարդ-հաղափացին:

Պետո է անսայմանորեն նշել, վոր գյուղի վերակառուցման և կոլտնտեսային շինարարության բնագավառում Պետական շրջիկ քատրոնը հանդիսացել է մեր աշխատավորության կենդանի ագիտատորներից մեկը, վորը ձևով ազգային և բովանդակությամբ սոցիալիստական կուլտուրան հասցնում է մինչև գյուղական հեռավոր խրնիքները:

Ուշագրավ է նաև մեր շրջանային մամուլի գնահատականը Ամո-հարազյանի անվան Պետական շրջիկ քատրոնի մասին, վորից մի քանի մեջքերումներ ենք անում այստեղ:

Ա.ՊԱՐԱՆԻ «ԱՆԱՍՆԱՊԱՀ ԿՈՒՆՈՋՆԻԿ» քերքը գրում է.— Ոգոստոսի 26-ից Ապարան է ժամանել ժողովրդական արտիստ, Անգրկենտգործկոմի կողմից շխանանով պարգևատրված ընկ. Ամո-հարազյանն իր խմբով: Ապարանի կոլտնտեսականները բուռն խանդա-

վառությամբ ընդունեցին իրենց սիրելի ժողովրդական արտիստին իր հնուդիաստ խմբի հետ միասին: Խումբն իր ներկայացումներն է տվել Չամուլու, Գյուլլուջա, Մուլփի և այլ գյուղերում:

ԳԻԼԻՋԱՆԻ «ՍՏԱԼԻՆՅԱՆ ԱՐՇԱՎ» քերքը գրում է.— Գիլիջան է յեկել Ամո-հարազյանի անվան Պետական շրջիկ քատրոնը: Խումբը բեմադրեց «Հացի խնդիր»-ը: Պետո է մեծ գոհունակությամբ շեշտել, վոր դերակատարների կոլեկտիվը հարազատորեն դրսևորեց նահապետական կյանքի բոլոր կողմերը և այդ վարպետորեն դրսևորումն էր, վոր հանգիստեսների կողմից խումբն արժանանում էր բուռն ծափահարությունների:

ԳՈՐԻՍԻ «ԿԱՐՄԻՐ ԶԱՆԳԵՋՈՒՐ» քերքը գրում է.— Ամո-հարազյանի անվան Պետական շրջիկ քատրոնը դեկավարությամբ ժողովրդական արտիստ ընկ. Ամո-հարազյանի, Գորիսի կոլտոգ քատրոնում բեմադրեց «Գործագուրկին արգելված է սիրել» պիեսը: Պիեսի բեմադրությունն անցավ հաջող: Բեմական արվեստի բարձր կատարելությամբ լավագույն խաղ ցուցաբերեց Սելիի դերում ընկ. Աշխեն հարազյանը: Բոլոր դերակատարները բացառիկ կարգապահությամբ և մեծ կազմակերպվածությամբ իրենց խաղով որինակ կժառայեն

«Ուսանողա-աշակերտական դրամատիկ խումբ»-ից 1917—18 թ. թ.

տեղիս կոլտոգ քատրոնի դերասաններին և սիրողներին:

ՍՏԵՓԱՆԱՎԱՆԻ «ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ԱՆԱՍՆԱՊԱՀՈՒԹՅՈՒՆ» քերքը գրում է.— Ընդամենն ութ ուր է և Ամո-հարազյանի անվան Պետական շրջիկ քատրոնի ներկայացումները դիտել են վոչ միայն շրջ. կենտրոնի, այլև շրջանի մի շարք գյուղերի աշխատավորները: Շրջկենտրոնում արդեն բեմադրվել են

«Գործագուրկին արգելված է սիրել», «Հյուրանոցի տիրուհին», «Սեփականություն» և «Հացի խնդիր» պիեսները: Հայ Գյուղատիր, Գյուլագարակի և Վարդաբլրի կոլտնտեսու-

«Ագատ կոլեկտիվ»-ից մի խումբ դերասաններ 1926—27 թ. թ.

թյուններում բեմադրվել են «Հսկա ուժ»-ը, իսկ Հորարձիում՝ «Տանջանքի կամերան»:

Նույն քերքը մի այլ հոդվածում գրում է.— Ամո-հարազյանի անվան Պետական շրջիկ քատրոնը մեզ մոտ է: Նա մասսայական մեծ հետաքրքրություն է առաջ բերել Ստեփանավանի շրջանի խորհունտեսություններում ու կոլտնտեսություններում: Չե՞ վոր բոլորը նախում են իրենց Ամոյին ու խմբի անդամներին, սիրում են նրանց և շատ բան սովորում նրանցից:

ԿԻՐՈՎԱԿԱՆԻ «ՍՈՑԱԼԻՍՏԱՎ» քերքը գրում է.— Հայաստանի խորհրդային քատրոնի— արվեստի այդ կարևոր բնագավառում մեր ձեռք բերած վիթխարի նվաճումների գործում խոշոր ծառայություն է մատուցել ժողովրդական արտիստ Ամո-հարազյանը: Խարազյանին և նրա դեկավարած խմբին սիրում և հարգում են Հայաստանի աշխատավորներն անգամ ամենահեռավոր գյուղերում:

Պետական շրջիկ քատրոնն այս գնահատականները ձեռք է բերել իր նվիրված, ժրջան ու բարեխիղճ աշխատանքի շնորհիվ: Շրջանային քերքերի միջոցով խոսում է ինքը մեր ժողովուրդը, նա, վորին սպասարկելու և ոգնելու համար կոչված է Պետական շրջիկ քատրոնը:

Ամո-հարազյանի անվան շրջիկ քատրոնն ունի դերասանական շնորհալի և լավորակ ուժեր, վորոնք համակված իրենց աշխատանքով, մեծ սիրով ու խանդավառությամբ են սպասարկում մեր մասսաներին:

Թվենք մի քանիսի անունները.

Պետական շրջիկ քատրոնի մշտական ու կարևոր ուժերից մեկն է դերասանուհի Աշխեն հարազյանը, վորն իր նվիրված աշխատանքի և ընդունակությունների շնորհիվ առաջ է քաշվել խմբի ռեժիսորի պաշտոնում: Աշխեն հարազյանն իր բեմական աշխատանքների մեծ մասը (1916 թ.) անց է կացրել մասսայական քատրոններում և Հայաստանի խորհրդայնացման հենց առաջին որերից աշխատում է Հայաստանում: Մեծ է ընկ. Աշխեն հարազյանի դերը Պետական շրջիկ քատրոնի կազմակերպման գործում: Աշխեն հարազյանը միաժամանակ հասարակական լավ աշխատող է: Նրա լավագույն դերերն են՝ «Հալածվածներ»— Ֆենյա, «Բեկում»— Տատիանա, «Յերբորդ սմենա»— Վարյա, «Ցասում»— Մարգարիտ, «Ուրիել Ակոստա»— Հուդիթ և այլն: Պետական շրջիկ քատրոնի յերիտասարդ դերասանները շատ բան ունեն սովորելու և յուրացնելու իրենց ավագ ընկեր Աշխեն հարազյանից:

Պետական շրջիկ քատրոնի ժրջան և բարեխիղճ դերասաններիցն է ընկ. Վարյա Բեգիջանյանը, վորն այդ քատրոնում աշխատում

Ա. Վարդանյան «Պրոլետկուլտ»-ի նախագահ 1917 թ.

է 1927 թ-վից: Բեգիջանյանն իր բեմական գործունեությունը սկսել է 1905 թ. Թբիլիսիի մասսայական քատրոններում: Նա իր լավագույն աշխատանքների համար պարգևատրվել է: Նրա կատարած հաջող դերերն են՝ «Յերկու կյանք»— Սալբի, «Անհաշտ»— Շոդեր, «Յերբորդ սմենա»— Ակուլինա և այլն:

Յերիտասարդ դերասան վրույր Փանյանը քատրական ասպարեզ է մտել արդյունաբերությունից: Պետական շրջիկ քատ-

րոնի ընդունակ, որինակելի դերասաններից մեկն է: Մեծ ակտիվություն է ցուցաբերում խմբի կողմից տարվող հասարակական աշխատանքներում: Նա շրջիկ քատրոնում աշխատում է 1930 թ.: Նրա հաջողված դերերն են՝ «Ցասում» — Բարսեղ բիճա, «Անհաշտ» — Թաթիկյան, «Հացի խնդիր» — Հաֆուլ և այլն:

Համո-Եմինին նույնպես պատկանում է շրջիկ քատրոնի բարեխիղճ և ընդունակ յերկտասարդ դերասանների շարքին: Նա գյուղական ինֆնագործ քատրոնների հին աշխատողներից մեկն է (1921 թ.), իսկ Պետական շրջիկ քատրոնում աշխատում է 1930 թվից: Նա որինակելի — հարվածային աշխատող է: Համո-Եմինին շատ լավ է «Մաֆառում» — ում Թաթոյի, «Ցասում» — ում Նիկիտ աղայի, «Անհաշտ» — ում — հաչագողյանի, «Հացի խնդիր» — ում — Սաֆոյի և այլ դերերում:

Վաստ. Բանդակագործ Արա Սարգսյանը
Համո-Եմինիին օգնություն ցուցաբերելիս:

Համո-Եմինի անվան Պետական շրջիկ քատրոնի դերասանները չեն սահմանափակվում վերև նշված մի քանի անուններով: Խմբի լավագույն անդամներից են նաև՝ Անահիտ Վոսկանյանը, Սեթ Հովսեփյանը, Միշա Սաֆարյանը, Սիրուշ Ասատրյանը, Գրիշա Պողոսյանը, Գուրգեն Զանոյանը, Աղասի Կլեկչյանը, Արտ. Խալաթյանը, Ժենյա Գևորգյանը, Վարդգես Սողոմոնյանը, Արամ Փափախչյանը, Մուկուշ Սարգսյանը, Նեպ Խառատյանը և ուրիշները, վորոնք վոչ մի չանփն խնայում և իրենց աշխատանքով ռժանդակում են ու բարձրացնում Պետական շրջիկ քատրոնի խմբի աշխատանքի վորակը և դրանով իսկ շահում մեր աշխատավորության համակրանքը:

Պետական շրջիկ քատրոնը դեռևս խոշոր անելիքներ ունի Ստալինյան 3-րդ հնգամյակում — կոմունիստական հասարակարգի կերտման այս պատասխանատու շրջանում:

Մեր աշխատավորական մասսաները, մեր հարագատ կոմունիստական կուսակցությունը և բանվորա-գյուղացիական իշխանությունը տակավին խոշոր ակնկալություններ ունեն իրենց 10-ամյա Պետական շրջիկ քատրոնից, վորն ամբողջովին անել ու զարգացել է ստալինյան հայրական հոգատարության պայմաններում:

Ամո-Խարագյանն իր արգասավոր, ազնիվ ու անճնվեր աշխատանքի գնահատականը ստացավ միայն հորհրդային իշխանության որո՞հ, հորհուրդների մեծ յերկրում, վորտեղ զարգանում և բարգավաճում է ճևով ազգային և բովանդակությամբ սոցիալիստական արվեստը:

Ամո-Խարագյանը 1932 թ., Անդրկովկասյան Ֆեդերացիայի 10-ամյակի կապակցությամբ, ի տրիտուր իր տարած հանրագուտ ու բեղմնավոր աշխատանքի, Անդրկենտգործկոմի կողմից պարգևատրվեց Աշխատանքի Կարմիր դրոշի շքանշանով, իսկ 1933 թ. Հայաստանի կառավարությունը նրան շնորհեց հանրապետական ժողովրդական արտիստի բարձր կոչում և նրա հիմնադրած Պետական շրջիկ քատրոնն անվանեց նրա (Ամո-Խարագյանի) անվամբ:

Ամո-Խարագյանը Միութենական Գեղաշխի կենտկոմի կողմից իր տարած գինշեփական աշխատանքների համար 1938 թվին պարգևատրվել է պատվոգրով, նույնպիսի պատվոգիր է նա ստացել նաև Անդրկովկասյան ազգ. շրջանի Ռազմ. հորհրդից:

Ներկայումս Ամո-Խարագյանը Համամիութենական Գեղաշխի կենտկոմի և Հայկական ԽՍՀ Գեղաշխի նախագահության անդամ է:

Այժմ, Հայկական ԽՍՀ Ժողովրդական Կոմիսարների հորհրդի վորոշմամբ ԺԿՍ-ին կից Արվեստի Վարչությունը Ամո-Խարագյանի բեմական և հասարակական գործունեության

40-ամյակը նշում է հորեյանական հատուկ հանդեսով, վորը նոր լիցքով ու ստեղծագործական աշխատանքի նոր յեռանդով պիտի լցնի մեր քրտնաջան հորեյարին ու համակի նրան սոցիալիստական արվեստի նորանոր նվաճումներ ձեռք բերելու ավելի ուժեղ ձգտումներով՝ մեր մատաղ սերնդի կոմունիստական դաստիարակության համար:

Պետական շրջիկ քատրոնը Ղափանից Մեղրի գնալիս — 1929 թ.

Վաստ. ռեժ. Լ. Բախաճար

ժող. արտիստ Ամո-Խաթաղյան

Վաստ. ռեժ. Վ. Անեմյան

Աշխեն-Խաթաղյան

Տ. Շամիրխանյան

Ս. Քաթարյան

ՌԵԺԻՍՑՈՐՆԵՐ, ՎՈՐՈՆՔ ԲԵՄԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԵՆ ՈՒՆԵՑԵԼ ԱՄՈՒ-ԽԱՐԱԶՅԱՆԻ
ԱՆՎԱՆ ՊԵՏ. ՇՐՋԻԿ ԹԱՏՐՈՆՈՒՄ:

Նկարիչ Ա. Բաթյան

Տ. Սափարյան

Ամո-Խաթաղյանի անվան Պետական ջրիկ քաարոնի կոլեկտիվը

ՀԽՍՀ վաստ. դերասանուհի
Աշխեն-Խարազյան

ՀԽՍՀ վաստ. դերասանուհի
Վ. Բեգիջանյան

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՍՀ ԳԵՐԱԴՐՈՒՄԻ ՆՈՐՀՐԻՒ ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԵՐԳՆԱԿԱՆՆԵՐ

Մ. Սափարյան

Անահիտ Վասիլյան

Վ. Փանոյան

Հ. Նմինի

ՍՏԵՂԵԼԴՈՐԾԱԿԱՆ ՊԵՐՍՈՆԱԼ

Ս. Հովսեփյան

Ս. Ասատրյան

Ա. Խալաթյան

Գ. Զանոյան

Գ. Պողոսյան

Վ. Սողոմոնյան

Ժ. Գեվորգյան

Ա. Կիկլյան

Հ. Մարտիրոսյան

Ա. Փափախչյան

Մ. Սարգսյան

Վ. Մեկնյան

Մ. Գեղարքյան

Ն. Խաչատրյան

Ս. Ռիսանյան

Ա. Փիլոյան

Ս. Հովհաննիսյան

ՍՊԱՍԱՐԿՈՒ ՊԵՆՍ ՈՆԱԼ

Խ. Ելմալյան (մաշիկյան)

Հ. Զախրյան (ղեկորատոր)

Տ. Վախանյան (հանդերձապահ)

Գ. Ասիկյան (աղ. շոփեր)

32248-67

«Փոստակայանի տեսուչը»

«Պատիվ»

«Ամենի մեղավորներ»

«Ամենի մեղավորներ»

«Գործադուրկին արգելվում է սիրել»

«Ամենի մեղավորներ»

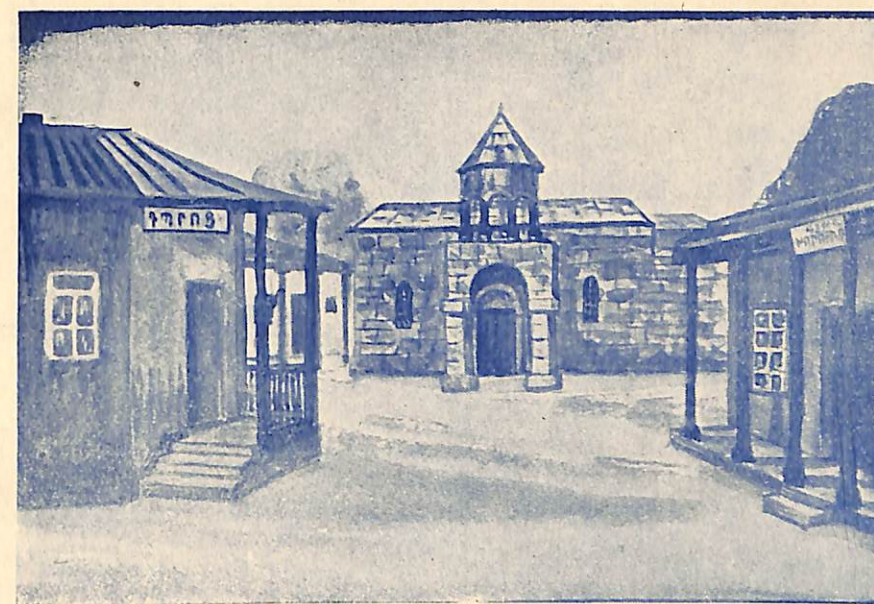
Յագոր — Ամռն-Խարազյան Սարգիսի — Ս. Հովսեփյան

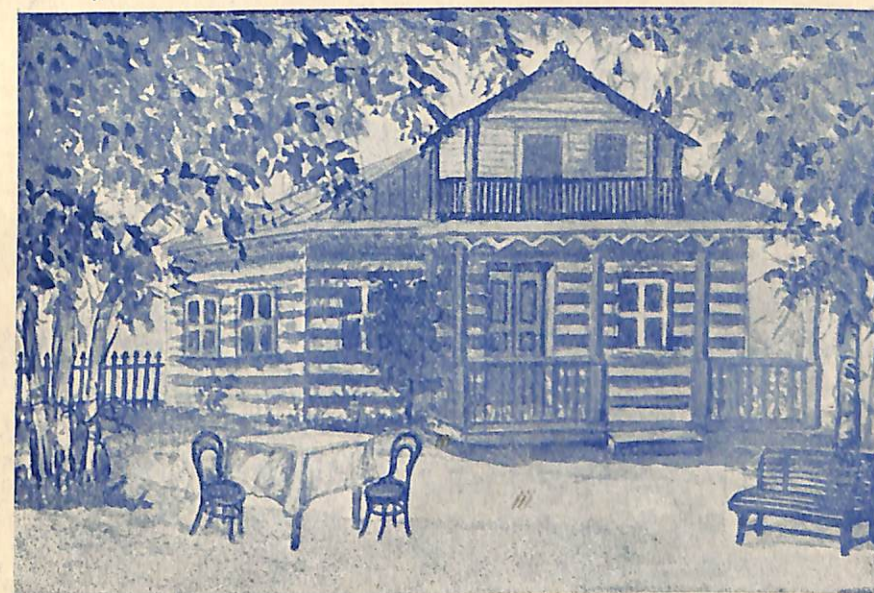
«Սեփականություն»

«Փոքրիկ ծնունդ» — Ռաբինովիչ

Իլյուստրացիա «Ցամաք»-ից — նկ. Ա. Բարյան

Իլյուստրացիա «Ուրիշի յերեսան» — նկ. Ա. Բարյան

2001

Գլավիլիտի լիազոր Վ. — 2108 Պատվեր 538. Տիրաժ 700

Պետհրատի I տպարան, Յերևան, Լենինի փ., № 65

A. 1939 Դ.
ԱԿՏ № 169
ԲԱՆԿ

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0124830

1 1 ИЮН. 1939

294

|| Арм
5-6

28 1
911 2

АМО-ХАРАЗЯН
И ТЕАТР ЕГО ИМЕНИ
Арм. ССР, Ереван, 1939 г.

